

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО

Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції

**“ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У СВІТОВИЙ ОСВІТНІЙ
ПРОСТІР”**

21-22 травня 2009 року

Тернопіль
ТДМУ
“Укрмедкнига”
2009

УДК 614.253.52(07.07)

Відповідальний за випуск: проф. Мисула І.Р.

Проблеми інтеграції української медичної освіти у світовий освітній простір/ Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції. – Тернопіль : ТДМУ, 2009. – 314 с.

Висновки. 1. Не применшуючи значущості практичних занять, все ж таки ризикнемо стверджувати, що саме виробнича практика найбільш необхідна для засвоєння та відпрацювання тих або інших навичок і умінь, без яких, власне, не може відбутися жоден майбутній лікар, який відповідає сучасним вимогам.

2. Використання фантомів, манекенів та стимуляторів при проведенні виробничої практики, особливо на молодших курсах, є необхідним та корисним як для студента, який може "відтреноувати" необхідні йому в майбутньому навички та маніпуляції, так і для викладача, що матиме змогу унаочнити викладацький процес.

3. Створення університетських клінік на базі обласних багатопрофільних клінічних лікарень дозволить покращити якість проходження виробничої практики і довести її до рівня європейських стандартів.

Література

1. Вища освіта України: Болонський процес: Навч. Посібник / За ред. В. Г. Кременя. - Тернопіль: Навч. книга-Богдан, 2004. -384 с.
2. Волосовець О. П. Питання якості освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій школі // Медична освіта. -2005. -С. 12-16.
3. Ніколаєнко С. Вища освіта і наука - найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку // Освіта України. - 2005. -№ 24. - С. 3-5.
4. Передерій В. Г. Стратегія Євроінтеграційного реформування вищої медичної та фармацевтичної освіти України // Медична освіта. - 2005. -2. - С. 9-11.

УДК: 378. 147: 616. 1/. 4]. 001. 7/. 8

Нерянов Ю. М., Сиволап В. Д., Кисельов С. М., Михайловська Н. С.

ПЕРШИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ ЗА УМОВАМИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Запорізький державний медичний університет

В статті узагальнений досвід впровадження кредитно-модульної системи при викладанні навчальної дисципліни "Внутрішня медицина". Обґрунтована необхідність викладання за чотирма модулями на IV, V, VI курсах. Детально описані методика основних видів навчальної діяльності та їх співвідношення. Обговорюються позитивні та суперечливі аспекти викладання "Внутрішньої медицини" за кредитно-модульною системою.

Ключові слова: внутрішня медицина, кредитно-модульна система, навчальний процес, поточна навчальна діяльність, підсумковий контроль.

В статье обобщен опыт внедрения кредитно-модульной системы при преподавании учебной дисциплины "Внутренняя медицина". Обоснована необходимость преподавания по четырем модулям на IV, V, VI курсах. Детально описаны методика основных видов учебной деятельности и их соотношения. Обсуждаются позитивные и противоречивые аспекты преподавания "Внутренней медицины" по кредитно-модульной системе.

Ключевые слова: внутренняя медицина, кредитно-модульная система, учебный процесс, текущая учебная деятельность, итоговый контроль.

Experience of the introduction of credit-module system at teaching of scholastic discipline "Internal medicine" is explained in article. Motivated need of the teaching by four modules on IV, V, VI courses. Detailed is described methods of main types of scholastic activity and their correlations. Positive and negative aspects of the teaching "Internal medicine" in credit-module system are discussed.

Key words: internal medicine, credit-module system, scholastic process, current scholastic activity, total final control.

Згідно з навчальним планом, підготовка лікарів за освітньо-кваліфікаційним рівнем "Спеціаліст", вивчення навчальної дисципліни "Внутрішня медицина" здійснюються на IV-V-VI курсах (7-8; 9-10; 11-12 семестрах). Навчання за програмою дисципліни ґрунтується на вивченні студентами пропедевтики внутрішньої медицини, пропедевтики інших клінічних дисциплін, а також базових дисциплін (медичної біології, медичної фізики, біохімії, гістології, цитології та ембріології, анатомії людини, патоморфології, фізіології та патофізіології, мікробіології, вірусології та імунології, радіології) й інтегрується з цими дисциплінами. Виконання програми закладає фундамент для засвоєння студентами знань з профільних клінічних професійно-практичних дисциплін та формує вміння застосовувати знання з патології внутрішніх органів у процесі подальшого навчання та професійній діяльності відповідно до принципів доказової медицини.

Організація навчального процесу в Запорізькому державному медичному університеті за програмою "Внутрішня медицина" здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу з 1 вересня 2008 року. Програма дисципліни структурована на 4 модулі, до складу яких входять блоки змістових модулів:

Модуль 1 (4-й курс). Основи внутрішньої медицини (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія). Всього годин: 270 / 9 кредитів (лекції - 40, практичні заняття -150, СРС - 80).

Модуль 2 (5-й курс). Основи внутрішньої медицини (кардіологія, ревматологія, нефрологія, загальні питання внутрішньої медицини). Всього годин - 270 / 9 кредитів (лекції - 30, практичних занять -150, СРС - 90).

Модуль 3 (6-й курс). Сучасна практика внутрішньої медицини (за спеціальністю "Лікувальна справа"). Всього годин - 330 /11 кредитів (практичних занять - 220, СРС -110).

Модуль 4 (6-й курс). Невідкладні стани у клініці внутрішньої медицини (за спеціальністю "Лікувальна справа"). Всього годин - 120/4 кредити (практичних занять - 80, СРС - 40).

Основними видами навчальної діяльності студентів на IV-V курсах, згідно з навчальним планом, є лекції, практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота студентів, всі види виробничої практики.

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів внутрішньої медицини, при цьому максимально використовуються дидактичні засоби (мультимедійні презентації, слайди, навчальні кінофільми, демонстрація тематичних хворих).

Практичні заняття проводяться на клінічних базах. Методика їх організації передбачає ознайомлення студента з різними аспектами медицини дорослих і включає оволодіння навичками збору анамнезу, проведення фізикального обстеження та диференціальної діагностики частих клінічних захворювань під керівництвом викладача кафедри. Студенти беруть участь в діагностично-лікувальному процесі амбулаторних та стаціонарних пацієнтів, ознайомлюються з процедурами, що найчастіше зустрічаються в практиці внутрішньої медицини.

Важливою частиною практичного заняття є клінічні обходи із завідувачем кафедри, доцентами та асистентами, під час яких студенти є учасниками процесу надання медичної допомоги пацієнтам від моменту їх госпіталізації, обстеження, встановлення діагнозу, лікування до виписування із стаціонару.

Для реалізації зазначеного колективом кафедри створені необхідні навчально-методичні матеріали з відповідних модулів, які включають: методичні розробки до практичних занять та самостійної роботи студентів, навчально-методичні посібники за змістовими модулями, протоколи та алгоритми діагностики і лікування відповідно до стандартів доказової медицини, схеми написання студентської історії хвороби та щоденника обстежених хворих, зразки показань до направлення пацієнтів у відділення невідкладної допомоги або госпіталізації та виписок зі стаціонару та інші.

Поточну навчальну діяльність студентів викладач контролює на практичному занятті. Для діагностики рівня підготовки студентів використовуються тестовий комп'ютерний контроль, вирішення ситуаційних задач (база даних близько 2000 тестів за модулем 1), оволодіння практичними навичками. При оцінюванні засвоєння кожної теми модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою з використанням затверджених критеріїв оцінювання. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали в залежності від кількості тем у модулі. Модуль 1 містить 29 тем. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність, -120 (116 балів за щоденну успішність та 4 бали - за самостійну та індивідуальну роботу).

Підсумковий модульний контроль здійснюється на останньому контрольному занятті з модуля, максимальна кількість балів при його складанні становить 80. Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та оцінки підсумкового модульного контролю і виражається за багатобальною (200 балів) шкалою.

Самостійна та індивідуальна робота студентів складає 30 % навчального плану і передбачає: опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять, роботу студентів у відділеннях клінічних баз кафедр, лабораторіях, кабінетах функціональної діагностики, інтерпретацію даних лабораторних та інструментальних методів дослідження при внутрішній патології, засвоєння практичних навичок за допомогою фантомів та роботи з хворими. Складовою індивідуальної самостійної роботи є виступ на науково-практичній конференції, написання статей, доповідь реферату на практичному занятті, робота в комп'ютерному класі по підготовці до Кроку-2 тощо. Теми, що винесені на самостійне опрацювання, оцінюються тільки під час підсумкового модульного контролю.

Перший досвід викладання дисципліни "Внутрішня медицина" на 4-му курсі свідчить як про позитивні, так і суперечливі аспекти кредитно-модульної системи. До позитивних сторін слід віднести таке:

- у студентів формується більша мотивація до активної самостійної роботи під час засвоєння матеріалу;
- в програмі дисципліни більше уваги приділяється оволодінню умінь та практичних навичок згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики лікаря (написання історій хвороби, епікризів, визначення показань до ургентної та планової госпіталізації хворих у відділення ЛПЗ і т.ін.);
- широке використання тестів різного рівня для базисного, поточного та підсумкового контролю знань є доцільним з огляду на необхідність складання Кроку -2;
- підвищується об'єктивність загальної оцінки теоретичних знань та практичних навичок.

Викликають деякі сумніви:

- доцільність зменшення лекційних годин, що не дозволяє висвітлювати сучасні погляди на проблеми дисципліни, яка викладається в повному обсязі.

- Порушення спадкоємності та послідовності вивчення навчальної дисципліни "Внутрішня медицина" від класичних форм перебігу захворювань через атипові та ускладнені варіанти до комбінацій декількох нозологічних форм в одного пацієнта не дозволяє студенту четвертого курсу засвоїти весь обсяг інформації за один рік, який за традиційною системою вивчався протягом 3 років.

- Відсутність практичної частини оцінювання під час підсумкового комп'ютерного контролю за Модулем, що є невід'ємною складовою професійно орієнтованого екзамену випускників, не сприяє підвищенню рівня оволодіння студентами практичними навичками та уміньми.

- Надмірне використання тестів для підготовки та контролю теоретичних знань негативно впливає на формування у студентів навичок спілкування з хворими.

Удосконалення навчального процесу за кредитно-модульною системою на основі набутого досвіду викладання "Внутрішньої медицини" в медичних ВУЗах України буде сприяти підвищенню якості підготовки майбутніх спеціалістів.

Література

1. "Внутрішня медицина": Програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - Київ, 2008.

<i>Науменко О. М., Терещенко Ж. А., Дєєва Ю. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ ЗГІДНО ІЗ ЗАСАДАМИ БОЛОНСЬКОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ	213
<i>Науменко О. М., Терещенко Ж. А., Дєєва Ю. В.</i> ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НА КАФЕДРІ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ	213
<i>Нерянов К. Ю.</i> ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ НА КЛІНІЧНИХ КАФЕДРАХ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ КМСОНП	214
<i>Нерянов Ю. М., Кравченко В. І.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В ЗДМУ У СВІТЛІ БОЛОНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ	215
<i>Нерянов Ю. М., Сиволап В. Д., Кисельов С. М., Михайловська Н. С.</i> ПЕРШИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ ЗА УМОВАМИ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	217
<i>Ніколайчук О. М.</i> ЗАКОНИ І ПРАВИЛА КОМУНІКАЦІЇ: УСВІДОМЛЕННЯ НА КЛІНІЧНОМУ ЕТАПІ ДОДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРЯ	219
<i>Петренко В. І., Тимошенко Г. О., Андрєєва О. Г., Шехтер І. Є., Галан І. О.</i> САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ - СКЛАДОВА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ФТИЗІАТРІЇ	221
<i>Пішак О. В., Микитюк О. П.</i> ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРОПЕДЕВТИКИ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ	222
<i>Полеся Т.Л., Гумінський Ю. Й., Фоміна Л. В.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ВИЩІ МЕДИЧНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ	223
<i>Притуло О. О., Дєдовіч Н. Г., Сивцицька Н. Ю., Кантур Т. В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КЛІНІЧНИХ КАФЕДРАХ У КРИМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	225
<i>Пухлік С. М., Титаренко О. В.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (КМСОНП) В ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ	226
<i>Радченко О. М., Комариця О. Й., Панчишин Ю. М.</i> ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ З КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	227
<i>Римша С. В., Серебреннікова О. А., Дибська В. М., Теклюк С. В., Лук 'янович І. Л.</i> ПЕРШИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ ВНМУ ІМ. М. І. ПИРОГОВА	228
<i>Савка І. Г., Савка С. Д.</i> ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	230
<i>Сенаторова Г. С., Тітова Н. С., Ніколаєва О. В.</i> ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-ПЕДІАТРІВ З ПИТАНЬ НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ НА ЕТАПІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ВИКЛАДАННЯ У ВНЗАХ	231
<i>Сервецький К. Л., Нікітін Є. В., Чабан Т. В., Совірда О. С.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ	232
<i>Сливка В. І., Степаненко В. О., Бойко А. В., Квасницький Б. І.</i> ВИКЛАДАННЯ ФТИЗІАТРІЇ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ "ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА" ТА "ПЕДІАТРІЯ" В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	233
<i>Соколова Л. І.</i> ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЦИКЛОВОГО ВИКЛАДАННЯ НЕВРОЛОГІЇ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	234